

Inventering av fåglar och vattenväxtligheten i Iskmosunden

Huvudsjövägen 411
68840 Nederlappfors
Finland

GSM: 050-5939536
info@essnature.com

1. Inledning	2
2. Material och metoder	2
3. Vattenväxtlighet	2
4. Fåglar	7
5. Övrig fauna	8

1. Inledning

Iskmosunden är det gemensamma namnet på ett sjösystem omfattande fyra sjöar som gränsar till Iskmo och Jungsund byar i Korsholm. De fyra sjöarna är Iskmosundet, Vekasundet, Strömssund och Skatasundet inklusive den norra delen som kallas Stråkan. Sjöarna sitter i förbindelse med varandra och delvis också havet. Samtliga dessa sjöar är mycket kraftigt igenvuxna och den ökande växtligheten gör att sjöarnas betydelse för rekreationen har minskat. För att åtgärda problematiken har lokalbefolkningen bildat en förening, Föreningen Iskmosunden i september 2012. Föreningens syfte är att planera och genomföra åtgärder för att restaurera Iskmosunden samt ta andra initiativ i syfte att främja friluftsliv och aktiviteter kring Iskmosunden. Föreningen beviljades medel från EU under år 2013 för ett undersöknings- och planeringsprojekt för Iskmosunden (UPI). Målsättningen med projektet är att undersöka Iskmosundens vatten, sediment samt växt- och djurliv. Projektet skall också utvärdera och rapportera insamlade data och uppgöra en plan som kan ligga till grund för konkreta restaureringsåtgärder. Inom ramen för detta undersökningsprojekt utfördes denna inventering av fåglar och kartering av vattenväxtligheten i Iskmosunden. Undersökningen har uppgjorts av FM biolog Mattias Kanckos från essnature.

2. Material och metoder

Karteringen av vattenväxtligheten i Iskmosunden gjordes från kanot och man paddlade kring hela området och noterade den dominerande växtligheten samt artbestämde växterna. Karteringen av växtligheten i Iskmosunden inbegriper också till en del en kartering av strandvegetationen. I denna kartering har endast vegetationen alldeles intill vattenbrynet medtagits och växter som växer längre upp på stranden har inte noterats. Vid provtagning av undervattensväxter (submersa växter) och bottenväxtligheten använde man en s.k. räfsa för att få upp växterna på djupare vatten. Karteringen av vattenväxtligheten i Iskmosunden gjordes den 25.7 2013, vilket är en optimal tidpunkt för inventering av växter. Inventering av häckande fåglar gjordes två gånger under den optimala inventeringstidpunkten för sjöfåglar (19.5 och 19.6). Fågelinventeringen gjordes också till största delen från kanot samt genom att landstiga på strategiska platser och spana över området med tubkikare. Dessutom noterades förstås även fåglarna under växtlighetskarteringen den 25.7. Inventeringen av fåglar omfattar sådana vattenfåglar som häckar i eller alldeles i närheten av vattnet eller stranden såsom sjöfåglar och vadare, men även arter såsom sävsparv och sävsångare. Däremot inventerades inte arter som häckade i strandskogen.

3. Vattenväxtligheten

I Iskmosunden finns mycket rikligt med vattenväxtlighet och stora delar av området är mycket kraftigt igenvuxet med speciellt gäddnate (*Potamogeton natans*). I området finns dock också en hel del andra växter. De växtarter som påträffades i Iskmosunden samt deras förekomst framgår av tabell 1.

Tabell 1. I Iskmosunden påträffade växtarter samt deras abundans.

Förteckning över påträffade kärlväxter i Iskmosunden

Art	Förekomst
Besksöta (<i>Solanum dulcamara</i>)	Enstaka exemplar på västra stranden av Iskmo sund
Bredkaveldun (<i>Typha latifolia</i>)	Relativt allmän kring stränderna
Brunrör (<i>Calamagrostis purpurea</i>)	Allmän längs stränderna, speciellt i Stråkan
Dvärgigelknopp (<i>Sparganium natans</i>)	Ett litet bestånd på västra stranden av Iskmo sund
Flaskstarr (<i>Carex rostrata</i>)	Mycket allmän längs stränderna
Frossört (<i>Scutellaria galericulata</i>)	Längs stränderna på flera ställen
Gul näckros (<i>Nuphar lutea</i>)	Allmän i hela området
Gul svärdslija (<i>Iris pseudacorus</i>)	Ett litet bestånd på västra stranden av Iskmo sund
Gäddnate (<i>Potamogeton natans</i>)	Dominerande art över stora områden
Hårnating (<i>Ruppia maritima</i>)	Ett rätt stort bestånd i nordöstra delen av Iskmo sund
Hästsvans (<i>Hippuris vulgaris</i>)	På några enstaka platser längs stränderna
Igelknopp (<i>Sparganium emersum</i>)	Dominerande art över stora områden
Kabbeleka (<i>Caltha palustris</i>)	På några enstaka platser längs stränderna
Kråcklöver (<i>Potentilla palustris</i>)	Allmän
Kärrdunört (<i>Epilobium palustre</i>)	Allmän
Kärrsilja (<i>Peucedanum palustre</i>)	Allmän
Kärrviol (<i>Viola palustris</i>)	Allmän
Mannagräs (<i>Glyceria fluitans</i>)	Riklig förekomst speciellt i Vekasund
Missne (<i>Calla palustris</i>)	Allmän
Nordnäckros (<i>Nymphaea alba ssp. candida</i>)	Dominerande art på djupare vatten
Norrlandsstarr (<i>Carex aquatilis</i>)	Ett större bestånd längs stränderna i Stråkan
Rostnate (<i>Potamogeton alpinus</i>)	Relativt allmän i Iskmo sundet och Vekasund
Sjöfräken (<i>Equisetum fluviatile</i>)	Allmän längs stränderna
Sommarlänke (<i>Callitriche cophocarpa</i>)	Ett litet bestånd på västra stranden av Iskmo sund
Sprängört (<i>Cicuta virosa</i>)	På några ställen i Strömssund och Skatasund

Strandklo	(<i>Lycopus europaeus</i>)	Ett bestånd vid bäcken mellan Veka- och Strömssund
Sumpmåra	(<i>Galium uliginosum</i>)	Allmän
Svalting	(<i>Alisma plantago-aquatica</i>)	Allmän på flera ställen
Säv	(<i>Schoenoplectus lacustris</i>)	Allmän
Topplösa	(<i>Lysimachia thyrsoflora</i>)	Allmän
Tranbär	(<i>Vaccinium oxycoccus</i>)	Allmän
Trubbnate	(<i>Potamogeton obtusifolius</i>)	Ett litet bestånd i nordöstra delen av Iskmo sund
Vass	(<i>Phragmites australis</i>)	Allmän längs stränderna
Vattenklöver	(<i>Menyanthes trifoliata</i>)	Ett stort bestånd i Stråkan
Vattenmåra	(<i>Galium palustre</i>)	Allmän
Älnate	(<i>Potamogeton perfoliatus</i>)	Förekommer allmänt i små bestånd

Södra delen av Iskmo sund är mycket grund, endast ca 0,5-1 meter djup. Här växer rikligt med gäddnate (*Potamogeton natans*), gul näckros (*Nuphar lutea*) och nordnäckros (*Nymphaea alba ssp. candida*). Vid stränderna förekommer bl.a. bredekaveldun (*Typha latifolia*), flaskstarr (*Carex rostrata*), missne (*Calla palustris*), kärresilja (*Peucedanum palustre*), kråklöver (*Potentilla palustris*), bladvass (*Phragmites australis*) och sjöfräken (*Equisetum fluviatile*). På djupare vatten i mitten av Iskmo sund förekommer speciellt nordnäckrosen (*Nymphaea alba ssp. candida*), som går ner till nästan 2 meters djup. På lite grundare vatten växer speciellt gäddnate (*Potamogeton natans*) och igelknopp (*Sparganium emersum*). Den nordöstliga delen av Iskmo sund är helt igenvuxen med gäddnate (*Potamogeton natans*) och här är det också endast ca 0,5-1 meter djupt. Här växer även säv (*Schoenoplectus lacustris*) och längst in i viken förekommer även rikligt med svalting (*Alisma plantago-aquatica*) samt på botten ställvis rikligt med hårnating (*Ruppia maritima*). Av de påträffade växterna är hårnatingen (*Ruppia maritima*) den enda som räknas som utrotningshotad och den tillhör kategorin hänsynskrävande (NT). Flera fynd av arten har dock också gjorts tidigare i Vasa skärgård. Längs västra stranden av Iskmo sund påträffades även små bestånd av dvärgigelknopp (*Sparganium natans*), sommarlänke (*Callitriche cophocarpa*) och besksöta (*Solanum dulcamara*). I Iskmo sund förekommer också kransalger, vilket tyder på en viss inverkan av saltvatten från havet. Kransalgerna är mycket svåra att artbestämma, men största delen av de små och tunna kransalgerna torde ha tillhört släktet *Nitella* sp. Kraftigare kransalger, t.ex. *Chara tomentosa* eller *Chara aspera* observerades inte. Kransalgerna bildar heller inte några enhetliga kransalgsängar i Iskmosunden, en naturtyp som är utrotningshotad och skyddad. På djupt vatten (över 1,5 meter) finns heller inte längre några levande kransalger utan endast döda alger och syrefattig, mörk gyttja. Övriga växter som påträffades i Iskmo sund var bl.a. rostnate (*Potamogeton alpinus*) och trubbnate (*Potamogeton obtusifolius*) som fanns på ett enda ställe i nordöstra delen av Iskmo sund.

Bild 1. Nordöstra viken av Iskmosund är mycket kraftigt igenvuxen med gäddnate (Potamogeton natans).

Vekasund är också rätt kraftigt igenvuxet med bl.a. gul näckros (*Nuphar lutea*) och gäddnate (*Potamogeton natans*). Vekasund är i sin helhet mycket grund, och djupet överstiger inte 1 meter. Här förekommer rikligt med rostnate (*Potamogeton alpinus*) och mannagräs (*Glyceria fluitans*), samt sparsamt med sjöfräken (*Equisetum fluviatile*) och svalting (*Alisma plantago-aquatica*). Växtligheten i Vekasund är delvis hårt betad av älgar. Också i Vekasund fanns ett mycket litet bestånd av kransalger, tillhörande släktet *Nitella* sp. Detta tyder på att vid extremt högt havsvattenstånd kan saltvatten tränga in också i Vekasund. På stranden av Vekasund växer kråklöver (*Potentilla palustris*), flaskstarr (*Carex rostrata*), vass (*Phragmites australis*) och missne (*Calla palustris*) och på stranden mellan Vekasund och Strömssund påträffades också kärrdunört (*Epilobium palustre*), kärrviol (*Viola palustris*), topplösa (*Lysimachia thyrsiflora*) och strandklo (*Lycopus europaeus*).

Bild 2. I Vekasund förekommer rätt rikligt med gul näckros.

Södra delen av Strömssund är minst igenvuxet av alla delområden och också relativt djupt, närmare 2,5 meter på mitten. Speciellt västra stranden är också djup ända till skogskanten, närmare 1,8 meter endast några meter ut från strandkanten. På två meters vatten saknas vattenväxtlighet. På stranden av Strömssund växer allmänt sprängört (*Cicuta virosa*), missne (*Calla palustris*), flaskstarr (*Carex rostrata*), bredkaveldun (*Typha latifolia*) och vass (*Phragmites australis*). Även här förekommer lite rostnate (*Potamogeton alpinus*). Norra delen av Strömssund är däremot helt igenvuxet med gäddnate (*Potamogeton natans*) och här saknas en öppen vattenspegel. Intill bäcken mellan Strömssund och Skatasund förekommer lite frossört (*Scutellaria galericulata*). I Strömssund liksom i Skatasund och Stråkan påträffades inte längre några kransalger.

Bild 3. I den västra delen av Strömssund är det relativt djupt och vegetationsfattigt.

Södra delen av Skatasund är också totalt igenvuxet med gäddnate (*Potamogeton natans*). I södra viken av Skatasund förekommer dessutom bl.a. kråklöver (*Potentilla palustris*), vass (*Phragmites australis*), bredkaveldun (*Typha latifolia*), samt lite rostnate (*Potamogeton alpinus*). Ställvis förekommer även lite igelknopp (*Sparganium emersum*). På de mjuka gungflystränderna i Skatasund förekommer även ställvis vattenmåra (*Galium palustre*) och tranbär (*Vaccinium oxycoccus*). I västra delen av Skatasund finns också rikligt med bladvass (*Phragmites australis*) och bredkaveldun (*Typha latifolia*). Östra delen av Stråkan torde vara det djupaste området inom hela inventeringsområdet och djupet torde ställvis överstiga 3 meter. Här finns en väldigt smal strandbård där man påträffar bl.a. norrlandsstarr (*Carex aquatilis*), sjöfräken (*Equisetum fluviatile*), missne (*Calla palustris*) samt kråklöver (*Potentilla palustris*) och flaskstarr (*Carex rostrata*). I Stråkan finns ingen vegetation på botten. Sjöfräknet (*Equisetum fluviatile*) är också här hårt betat av älgar. På östra stranden finns även ett stort bestånd av vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*) och missne (*Calla palustris*). Längs stränderna påträffades även brunrör (*Calamagrostis purpurea*) och sumpmåra (*Galium uliginosum*). I Stråkan påträffades också enstaka exemplar av hästsvans (*Hippuris vulgaris*) vid stranden.

Bild 4. Södra delen av Skatasund är också helt igenvuxen med gäddnate (Potamogeton natans).

4. Fåglar

I Iskmosunden häckar en ganska artfattig sjöfågelfauna, men som däremot är rätt individrik (Tabell 2). Knipan (*Bucephala clangula*) var den vanligaste sjöfågeln som häckade i området och speciellt i Iskmo sund är deras antal mycket stort. Knipan (*Bucephala clangula*) häckar i håligheter, men i Iskmosunden finns ett mycket stort antal, närmare 20 knipholkar uppsatta så att häckningsmöjligheterna för knipan är mycket goda. Under försommaren fanns ännu fler knipor (*Bucephala clangula*) i området, men parantalet har beräknats utgående från antalet honor och antalet ungfuglar. Av sjöfågeln förekommer också kricka (*Anas crecca*) och gräsand (*Anas platyrhynchos*) talrikt i området och åtminstone 3 par av vardera noterades. Även fiskmåsen (*Larus canus*) häckar i området med 7 par och detta antal baserar sig på en beräkning. Fiskmåsen (*Larus canus*) häckar framförallt på stora stenar i norra delen av Iskmo sund samt i norra delen av Stråkan. Under sommaren påträffades även två ungfuglar av bläsand (*Anas penelope*) med två respektive tre ungar. Även under våren noterades två bläsandshonar och 1 hona. Den enda vadaren som häckade kring Iskmosunden är drillsnäppan (*Actitis hypoleucos*) som häckade i både Iskmo sund och Stråkan. Även skogssnäppa (*Tringa ochropus*) noterades, men den torde dock ha häckat en bit bort från vattnet. Drillsnäppan (*Actitis hypoleucos*) har gått svagt tillbaka och minskat i antal, varför den numera räknas som en hänsynskrävande art (NT) enligt den senaste klassificeringen av utrotningshotade arter.

Den förekommer dock fortfarande allmänt längs steniga stränder i Österbotten. Stränderna kring Iskmosunden är överlag relativt branta, varvid området inte utgör någon speciellt bra livsmiljö för vadarfåglar.

Tabell 2. Antalet häckande fågelpar i Iskmosunden.

		Is k m os un d	V ek un d	St rö m ka ss un d	S ta su nd	St rå ka n	T ot al t
Gräsand	<i>Anas platyrhynchos</i>	2			1		3
Drillsnäppa	<i>Actitis hypoleucos</i>	1				1	2
Fiskmåsar	<i>Larus canus</i>	5				2	7
Kricka	<i>Anas crecca</i>	1		1	1		3
Sävsångare	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	1			1		2
Sävspår	<i>Emberiza schoeniclus</i>	1	1		2		4
Knipa	<i>Bucephala clangula</i>	5	1	1		1	8
Bläsand	<i>Anas penelope</i>				2		2

Förutom de arter som konstaterades häcka i området rastade en hel del fåglar i området under vårens inventering den 19.5 2013. Av dessa kan nämnas bl.a. två par vigggar (*Aythya fuligula*), en hane av brunand (*Aythya ferina*) samt två par storskrakar (*Mergus merganser*). Ingen av dessa arter torde dock ha häckat i området under 2013. Av dessa arter hör både vigggen (*Aythya fuligula*) och brunanden (*Aythya ferina*) till gruppen sårbara (VU) enligt klassificeringen av utrotningshotade arter. Vigggen (*Aythya fuligula*) förekommer ännu rätt talrikt längs den Österbottniska kusten, medan däremot brunanden (*Aythya ferina*) är en rätt sällsynt art som endast häckar i de bästa fågelsjöarna. Också storskraken (*Mergus merganser*) har minskat i antal och räknas som en hänsynskrävande art (NT). I närheten av Iskmo sund torde även havsörnen (*Haliaeetus albicilla*) häcka och havsörn observerades under samtliga inventeringstidpunkter. Enligt lokalbefolkningen utgör havsörnen en svår predator på sjöfågelungar i Iskmosunden. Under de två senare inventeringstidpunkterna observerades även ett sångsvanpar (*Cygnus cygnus*) med 4 ungar i Skatasund. Sångsvanen (*Cygnus cygnus*) torde dock inte ha häckat i området eftersom det stora boet i så fall borde ha hittats. Sångsvanen (*Cygnus cygnus*) kan också vandra ganska långa sträckor på land med sina ungar för att byta vattendrag, vilket torde vara fallet med paret i Skatasund.

5. Övrig fauna

Under inventeringen påträffades vid två tillfällen bisamrättor (*Ondatra zibethica*) i området. Bisamrättan har minskat mycket kraftigt i antal i hela Finland och den förekommer inte lika

allmänt som tidigare. Bisamråtten är något av en nyckelart i vegetationsrika vattendrag i och med att den äter vattenväxtligheten och skapar miljöer som lämpar sig för bl.a. sjöfåglar. Iskosunden fungerar också som en lekplats för grodor och paddor och under våren hördes speciellt paddornas (*Bufo bufo*) lek från Iskmo sund. Även synobservationer av flera stora paddor gjordes i Iskmo sund. De övriga sjöarna i området torde inte utgöra lika viktiga lekplatser för groddjuren.